

18 października – 7 listopada 2013

TEGO JESZCZE NIE WIDZIELIŚCIE

nieprezentowane dotąd prace z *Kolekcji II*

kurator: Monika Szewczyk

Stefan Constantinescu, *Troleibuzul 92*, 2009, wideo, 9 min 1 s. Praca zakupiona przez Galerię Arsenal

Attila Csörgő, *The Peeled City (I)*, 2002, 12 fotografii w trzech ramach, 23 x 90 cm każda. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Maurycy Gomulicki, *Pussy Mandala*, 2008, kolaż cyfrowy, lambda, dibond, pleksi, 3 odbitki, ø 100 cm. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Łukasz Gronowski, *Patriota*, 2006, wideo, 1 min 40 s. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Kamera Skura (Martin Červenák, Jiří Maška, René Rohan), *Żyjemy tutaj z wami I*, 2002, 3 fotografie, 150 x 100 cm. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Szymon Kobylarz, *Cannelloni Bomb*, z cyklu *Civil Defense*, 2009, drewniana kaseta z szybą, inne media, 22 x 22 x 9,5 cm; rysunek kredkami, 28,5 x 18 cm. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Jarosław Kozakiewicz, *IGO (Identified Geometrical Objects)*, 2004, 2 rzeźby, drewno, 88 x 13,5 x 16 cm, 86 x 13,5 x 7 cm; rysunek, ołówek na papierze, 32,5 x 40 cm. Praca zakupiona przez Galerię Arsenal

Daniel Rumiancew, *Autoerotique*, 2003, dwukanałowa instalacja wideo, 10 min 30 s. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Jadwiga Sawicka, praca z serii *Zadanie artysty*, 2012, książka, kolaż, 25,5 x 18,5 x 3,5 cm. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Slavs and Tatars, *Men are from Murmansk, Women are from Vilnius*, 2012, malowane szklane lustro, drewniana rama, 109,5 x 160 cm. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Konrad Smoleński, *The end of the radio*, 2012, audioinstalacja, 194 mikrofony, 210 statywów, 20 wzmacniaczy słuchawkowych, 5 odtwarzaczy DVD i in. Praca zakupiona przez Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych

Zakup dzieł do kolekcji:

dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

dofinansowano ze środków z budżetu Miasta Białegostoku,

zrealizowano przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku.

[...] *Kolekcja II* Galerii Arsenal w Białymstoku i Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych spełnia wszystkie warunki, by mogła być określona mianem kolekcji. Jednak podobnie jak inne zbiory sztuki najnowszej, w których znalazły się prace problematyczne z punktu widzenia tradycyjnego kolekcjonerstwa artystycznego – wideo na nośnikach cyfrowych, archiwa projektów, rekwizyty wykorzystywane w performance'ach, instalacje czy filmy – prowokuje do przywołania zadawanego przez badaczy pytania, czy aby wciąż jest to jeszcze kolekcja¹. Rozważania na temat współczesnych praktyk kolekcjonerskich prowadzą jednak nie tyle do ostatecznego rozstrzygnięcia tego problemu (które wydaje się niemożliwe), co raczej do dokonującego się obecnie przededefiniowania i znaczeniowego poszerzenia pojęcia zbioru sztuki. *Kolekcja II*, gromadząca prace powstałe w większości po 1989 r., może służyć za ilustrację licznych wyzwań, jakie sztuka najnowsza stawia przed kolekcjonerem. Wynikają one zarówno z charakteru współczesnych działań artystycznych, jak też z obiektywnych problemów finansowych i środowiskowych, stojących przed twórcami kolekcji publicznych. Założenia przyświecające jej tworzeniu, zgodnie z którymi ma ona zapewnić odbiorcom możliwie wszechstronne i obiektywne zapoznanie się ze sztuką powstającą po 1989 r.², znajdują odzwierciedlenie w ogólnej wizji zbioru, wytyczającej perspektywę jego rozwoju i dyktującej decyzje o kolejnych zakupach.

Jak już wielokrotnie podkreślali krytycy, *Kolekcja II* jest tworzona świadomie, konsekwentnie i z dużą umiejętnością wartościowania współczesnych zjawisk artystycznych³. Jej początki sięgają wczesnych lat 90. ubiegłego wieku, kiedy dyrektorem Galerii Arsenał (wtedy jeszcze BWA) i kuratorem tworzonej kolekcji została Monika Szewczyk⁴. Rozpoczynając nowy rozdział działalności białostockiej instytucji, uznała budowaną wcześniej kolekcję *Trzy nurty. Realizm – Metafora – Geometria*, gromadzącą głównie malarstwo polskie z lat 1965–1985, za zamkniętą całość – i podjęła decyzję o nieposzerzaniu tego zbioru. Równoległe z pracami nad koncepcją koherentnego programu wystawienniczego, edukacyjnego i wydawniczego galerii, Szewczyk zaczęła rozwijać nowy program kolekcjonerski. Dzięki temu białostocka placówka znalazła się wśród kilku zaledwie ośrodków w Polsce, w których po 1989 r. budowano kolekcję sztuki najnowszej. Decyzje kuratorki, dalekowzroczne i w zastanych przez nią warunkach odważne, dały początek dzisiejszym osiągnięciom Arsenálu jako jednej z najlepszych galerii w kraju, z sukcesem promującej sztukę polską poza jego granicami.

Przełomowym wydarzeniem było powołanie w 2005 r. Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, którego celem jest rozbudowa i promocja kolekcji Galerii Arsenał⁵. Dotacje na działalność Towarzystwa, przyznawane w ramach Narodowego Programu Kultury „Znaki czasu”, powołanego w 2004 r. przez Waldemara Dąbrowskiego (ówczesnego ministra kultury), jak również wsparcie finansowe władz miejskich i wojewódzkich, dary artystów oraz prywatnych sponsorów pozwoliły znacznie poszerzyć i uzupełnić zbiór, przez blisko piętnaście lat budowany wyłącznie dzięki skromnym środkom własnym i hojności twórców. Znaczące było już podsumowanie pierwszego roku działalności Podlaskiej Zachęty: *Kolekcję II*, liczącą przed 2005 r. 58 dzieł, wzbogacono o kolejnych 21. Aktualnie, pod koniec 2012 r., na zbiór składa się 212 prac – można więc uznać, że w Białymstoku program „Znaki czasu” odniósł sukces. Warto przywołać jednocześnie uwagę Bożeny Kowalskiej, że projekt ten spełnił swoje zadanie tylko tam, gdzie kolekcję tworzyły osoby potrafiące wydobyć z ogromu powstającej sztuki dzieła wartościowe⁶ i – dodajmy – myśleć o zbiorze jako o pewnej całości, której poszczególne elementy wchodzą ze sobą w konstruktywny dialog.

Dzisiejsza polityka zakupów generalnie wynika z wizji *Kolekcji II*, jaką u progu działalności stworzyła Szewczyk. Od początku pozyskiwała zarówno prace uznanych twórców, reprezentatywne dla zjawisk zachodzących w sztuce polskiej po 1989 r., jak też dzieła artystów rozpoczynających dopiero karierę artystyczną. [...] W miarę możliwości do kolekcji nabywane są także prace artystów pochodzących z Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych, wybierane z rozwagą, zwykle jako uzupełnienie wyraźnie rysujących się wątków problemowych (w takim kontekście można widzieć zakup do kolekcji obrazu Davida Diaa), bądź jako prace związane z Białymstokiem, podejmujące dyskusję z tkanką miasta (jak zapis performance’u Sibylle Ettengruber). W ostatnich latach wyraźnie rysuje się tendencja do przekształcenia *Kolekcji II* ze zbioru nastawionego przede wszystkim na sztukę polską – w zbiór reprezentatywny dla sztuki Europy Środkowo-Wschodniej. Od momentu powołania Towarzystwa, a zatem pojawienia się nowych możliwości finansowania zakupów, do dzisiaj kolekcja wzbogaciła się o 28 prac artystów z tego regionu. *Gros* z nich zostało zakupionych w ciągu ostatnich czterech lat.

Dobór dzieł do *Kolekcji II* skłania do zastanowienia się, jaki obraz sztuki najnowszej wyłania się z zaproponowanego przez kuratorkę zestawu. Nie chodzi tu o stopień reprezentatywności zbioru wobec całości zachodzących współcześnie zjawisk artystycznych – kształtowanie kolekcji z zamiarem pełnego odzwierciedlenia tego obszaru kultury byłoby postulatem utopijnym. Selekcja prac jest zabiegiem koniecznym, a ich wybór, dokonywany z perspektywy profilu kolekcji, nie musi prowadzić do zawężonego i nieadekwatnego ujęcia współczesnych tendencji w sztuce⁷. Służy przede wszystkim wydobywaniu węzłowych problemów, stanowiących przedmiot refleksji artystów, i zbudowaniu ich konstruktywnej syntezy. Na *Kolekcję II* można więc spojrzeć przez pryzmat obecnych w jej obrębie narracji, które przeplatają się na różnych poziomach, tworząc sieć powiązanych ze sobą wątków. Ich zaakcentowaniu służą organizowane cyklicznie wystawy kolekcji⁸. [...]

tekst pochodzi z książki Izabeli Kopani „Zbiór otwarty. Prace z Kolekcji II Galerii Arsenał w Białymstoku i Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych”, Białystok 2012

¹ T.F. de Rosset, *Czy kolekcja sztuki jest jeszcze możliwa?*, w: *Nowoczesność kolekcji*, red. T.F. de Rosset, A. Kluczewska-Wójcik, K. Lewandowska, Toruń 2010, s. 352.

² K. Kopania, *Arsenał sztuki. Galeria Arsenał w Białymstoku i jej Kolekcja II*, Białystok 2006, s. 34.

³ Patrz np. K. Kopania, op. cit., passim; M. Wasilewski, *Kolekcja Galerii Arsenał*, Białystok 2004 [płyta CD z prezentacją *Kolekcji II* Galerii Arsenał w Białymstoku], Ł. Gorczyca, *35-lecie Galerii Arsenał w Białymstoku*, „Art & Business”, 2000 nr 5, s. 8; K. Sienkiewicz, *Żywa kolekcja*; B. Deptuła, *Wirująca kolekcja*, teksty dostępne na stronie Galerii Arsenał: <http://galeria-arsenal.pl/kolekcja-ii/informacje.html>.

⁴ Na temat historii Galerii Arsenał oraz *Kolekcji II*: K. Kopania, op. cit.

⁵ Na ten temat: M. Szewczyk, *Funkcjonowanie programu „Znaki Czasu” na przykładzie Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych*, w: *Krytyka i rynek sztuki*, red. D. Monkiewicz, Warszawa 2008, s. 93–95.

⁶ B. Kowalska, *Kolekcjoner wobec sztuki swoich czasów*, w: *Nowoczesność kolekcji*, op. cit., s. 20.

⁷ Por. uwagi M. Szelaży: *Wyznaczanie „współczesności” przez muzealne kolekcje sztuki*, w: *Nowoczesność kolekcji*, op. cit., s. 95–106.

⁸ Odbłyło się zarówno wiele wystaw prezentujących *Kolekcję II*, jak też pokazów, których trzon stanowiły prace należące do zbioru. Wymieńmy tylko: *Jeux interdits*, Instytut Polski w Paryżu, 2006, kurator: Monika Szewczyk; *do trzech razy sztuka!*, Galeria Arsenał w Białymstoku, 2006, kuratorzy: Agata Małodobry, Anna Pohl, Patrycja Sikora, Piotr Stasiowski, współpraca: Agata Biełkowska, Ilona Forys; *Polka Palace*, Galeria Arsenał / stara elektrownia w Białymstoku, 2008, kurator: Monika Szewczyk; *Pejzaż polski*, Muzeum Sztuki Współczesnej w Mińsku, Białoruś, 2009, kurator: Monika Szewczyk; *Obraz kolekcji*, Galeria Arsenał w Białymstoku, 2010, kurator: Wojciech Łazarczyk; *Minimal Differences*, White Box, Nowy Jork, 2010, kuratorki: Denise Carvalho, Monika Szewczyk; *Świadome zgody*, Galeria Arsenał / stara elektrownia w Białymstoku, 2011, kuratorzy: Daniel Rumiancew, Joanna Zielińska. Ostatnia z wymienionych jest szczególnie godna uwagi jako pierwsza w historii kolekcji ekspozycja, w ramach której podjęto dialog z pracami z wcześniejszego zbioru Arsenálu – *Trzy nurty*. Należy podkreślić, że Szewczyk zaprasza do pracy nad *Kolekcją II* kuratorów niezwiązanych ze zbiorem, co z pewnością pozwala pokazać go w nowej perspektywie.